

the reality, which provides success and gives the nature of independent and creative search for the verity to the student's learning. There are effective methods of activation of students' cognitive activity while teaching pedagogical psychology to them: the comparison of approaches to the problem, lecturer's uncompleted generalization of conclusions, problematic tasks and questions, discussions, analysis of specific situations. Also individual research tasks are used for the activation of student's cognitive activity. They involve creating presentations on one of the topics of subject. Methods of activation of students' cognitive activity allow to make the transition from pedagogical psychology as a source of information to pedagogical psychology as a source of communication, from narrow educational tasks to professionally-oriented ones, from the subject-objective relationships of a lecturer and students to pedagogical interaction and co-creation.

Keywords: students' cognitive activity, methods of activation of cognitive activity, lecture, problematic situation in teaching, dialogic interaction, interest.

Подано до редакції 01.03.2016

УДК: 159.9:001.102:613

Христина Юрївна Хворост,
кандидат психологічних наук, доцент
кафедри практичної психології та безпеки життєдіяльності,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
вул. Потапова, 9, м. Луцьк, Україна

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ У РОЗРІЗІ БЕЗПЕКИ ЗДОРОВ'Я

У статті обґрунтовано взаємозалежність здоров'я особистості та інформаційно-психологічного впливу, що безпосередньо здатний змінити стан безпеки людини. Розглянуто основні види інформаційно-психологічного впливу на особистість. Сконструйовано модель інформаційно-психологічного впливу. Обґрунтовано взаємозв'язок інформації та здоров'я особистості, інформаційно-психологічний вплив та наслідки його дії на безпеку здоров'я людини у ході соціально-інформаційної взаємодії. Результати дослідження показали, що інформаційно-психологічний вплив є потужним чинником сучасного інформаційно-технічного суспільства, що має глибокий вплив на здоров'я людини та є на сьогоднішній день основоположним аспектом регулювання стану психічного, фізичного та соціального здоров'я індивіда та збереження здоров'я соціуму, нації, культури в цілому.

Ключові слова: інформація, безпека здоров'я, інформаційно-психологічний вплив, загрози, здоров'я особистості.

Постановка проблеми. Сьогодні великі обсяги неконтрольованої інформації, її деструктивність, складність та інше формують негативне інформаційне середовище для сучасної людини, специфічний інформаційний простір, який є місцем формування, розвитку та існування свідомості. Особистість пристосовується до нього, проте контролювати повноцінно вплив на себе не може. Це викликає великий стрес для психіки людини та дестабілізує, дизгармонізує та розбалансовує цілісність індивіда. Це, у свою чергу, порушує нормальний розвиток усього соціуму. Тому надзвичайно важливою є розробка психотехнологій захисту та інформаційно-психологічної безпеки особи та держави, що дадуть змогу стабілізувати та убезпечувати себе від руйнівних інформаційних впливів, які безпосередньо та опосередковано завдають нищівного удару безпеці здоров'я людини. А для цього необхідно досконало знати природу інформаційних впливів, особливо із психологічної точки зору. У цьому і полягає **актуальність** нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Вітчизняні та зарубіжні науковці активно досліджують та презентують все нові розробки у цій сфері. Крім того, це питання гостро стоїть на державному рівні, відтак експертами розробляються, вдосконалюються та поступово впроваджуються основні засади Концепції інформаційної безпеки України, зокрема й на психологічному рівні (Том 110, випуск 97). Інформаційно-психологічну безпеку визначають як відсутність небезпеки інформаційних впливів. Активний соціальний суб'єкт та його психіка зазнають безпосереднього впливу інформаційних факторів, які, трансформуючись через його поведінку, дії (чи бездіяльність), дисфункціонально впливають на соціальних суб'єктів різноманітної системно-структурної і функціональної організації. Так, природа впливів, які порушують безпеку здоров'я людини, може бути відмінною, однак особливість інформаційних впливів на свідомість індивіда полягає у тому, що через свою універсальність вони можуть

становити загрозу для будь-якого виду безпеки людини [1].

Слід зауважити, що питаннями інформаційно-психологічної безпеки, інформаційно-психологічних впливів активно почали займатись вітчизняні науковці лише останньої декади 20 століття. Цю проблему вивчали зокрема В. В. Балабін, Ж. П. Вірна, Л. Гавришак, М. Галамба, Г. В. Грачов, Ю. Д. Гундертайло, М. Т. Дзюба, Я. М. Жарков, І. Загарницька, Л. В. Засекіна, В. Кирик, С. Б. Кримський, А. М. Кузьменко, Л. О. Кучма, Г. В. Ложкін, Є. В. Магда, Е. Макаренко, І. К. Мельник, І. О. Ольхова, М. І. Онищук, В. В. Остроухов, А. Є. Тарас, В. В. Толуко, В. М. Петрик, Л. Є. Смола, Х. Ю. Шишкіна, А. А. Штоквиш та інші.

Тож детальне вивчення явища інформаційно-психологічного впливу та його зв'язок із безпекою здоров'я людини є надзвичайно важливим, оскільки розробок у цій галузі знань ще не так багато, а питання є нагальним для нашої держави, особливо враховуючи події сьогодення, що порушують цілісність і здоров'я країни та нації. Адже психічне здоров'я пов'язане з індивідуально-мотиваційною реалізацією особи – її фізичних, психологічних та соціальних можливостей, що вказує на виражену орієнтацію людини у напрямку її безпеки. Оскільки у суспільстві позитивна мотивація здоров'я, через низький рівень культури до цього питання, недостатньо розвинена, це є однією із серйозних загроз розвитку суспільства в цілому. Отож організація життя та здоров'я сьогодні безпосередньо залежить від інформаційного забезпечення та різноманітних інформаційних впливів [7].

Мета статті полягає у теоретичному вивченні та обґрунтуванні основних засад та механізмів інформаційно-психологічного впливу та його наслідків при збереженні цілісності здоров'я особистості.

Виходячи із цього, важливими є ґрунтовні дослідження інформаційно-психологічного впливу різних видів інформації на здоров'я особистості. Адже значну частину інформації людина отримує із різноманітних джерел, наприклад, творів мистецтва, зокрема художньої прози і поезії, які містять переважно емоційно-естетичну інформацію, ЗМІ, Інтернет, соціальні мережі, міжособистісні комунікації тощо, які можуть дестабілізувати стан інформаційно-психологічної безпеки у той чи інший період життя. А це може фатально вплинути на фізіологічне, психологічне, соціальне здоров'я та безпеку здоров'я людини в цілому. Тому завдання нашого дослідження у глобальному плані – простежити специфіку інформаційно-психологічного впливу загалом, його механізми та сформулювати засоби і заходи інформаційно-психологічної безпеки людини та соціуму з метою збереження та контролю. Нижче наводимо результати нашого дослідження із цієї тематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливими є психологічні і психічні впливи, перші з яких

охоплюють увесь інструментарій психології для здійснення певних трансформацій в інформаційному просторі. Серед основних форм впливу розрізняють вплив як примус (погроза, позбавлення повноважень, приниження, насильство), вплив як соціальне підкріплення (винагорода, соціальне визнання, допомога), вплив як нормативне регулювання через традиції (підпорядкування традиціям та існуючим цінностям), вплив як наслідування особистісного еталону (харизми), вплив як визнання професійного авторитету (наслідування експертів та проекція), вплив як переконання (надання повноважень, делегування відповідальності, спонукання до співробітництва і прийняття рішень) [10].

Релевантним до впливу поняттям є категорія безпеки, що характеризує її захист від деструктивних впливів, та є внутрішнім ресурсом протидії. У цьому контексті вагомими для інформаційно-психологічної безпеки та безпеки здоров'я особистості є інформаційно-психологічні впливи на індивідуальну свідомість та здоров'я людини загалом. Їхня суть полягає у споживанні людиною конкретної інформації за допомогою технічних засобів та у процесі безпосередньої комунікації між людьми. Як стверджує О. Ліщинська, вони можуть призвести до таких негативних взаємозалежних змін:

1) зміни психіки, психічного здоров'я людини. У зв'язку зі складністю визначення меж норми й патології ці зміни важче простежити. Показниками таких змін може бути втрата адекватності щодо відображення світу у свідомості й індивідуальному ставленні до світу, інформації. На деградацію особистості вказує спрощення відображення форм дійсності, огрубіння реакцій та перехід від вищих потреб (у самоактуалізації, соціальному визнанні) до нижчих (фізіологічних, побутових).

2) зміни в цінностях, у життєвій та інформаційно-психологічній позиціях, орієнтирах, світогляді особистості, що сприяють виникненню антисоціальних учинків та становлять загрозу для всього соціуму та держави загалом [4, с. 104].

Ще Г. Тард намагався пояснити характер взаємодії інформації, особистості та суспільства, ставлячи під сумнів можливість усвідомлення індивідом майже нездоланного впливу на нього [5, с. 161].

У багатьох економічно розвинених країнах відбувається об'єднання в одне ціле сил та засобів інформаційно-психологічного впливу, призначених для досягнення різноманітних цілей як на індивідуально-психологічному, так і на соціально-політичному рівні. Розробка та впровадження нових працюючих технологій у сферу інформаційно-психологічної безпеки дасть можливість сформувати та трансформувати таке критичне мислення особистості та населення в цілому, яке буде забезпечувати захист психіки та свідомості / підсвідомості від деструктивних ідеологій та іншого негативного інформаційно-психологічного впливу.

Слід зауважити, що особливістю такого впливу на індивідуальну свідомість є неусвідомлення його та його нищівних наслідків, і, власне, самої потенційної небезпеки від цього впливу для людини, адже мозок, свідомість та підсвідомість керують індивідом, і усе, що спонукає його до діяльності, проходить крізь мислення. Отож для того, щоб поведінка була змінена, слід досягнути змін у самій свідомості / підсвідомості. Науковцями доведено, що людина сприймає лише 5% інформації свідомо, решта 95% сприймається підсвідомо. Тож небезпека сучасних психотехнологій інформаційних впливів полягає у зростанні все більш активнішого впливу на підсвідомість людини з метою масових маніпуляцій, що й активно використовують сьогодні різноманітні носії інформації, продукуючи відповідний інформаційно-психологічний вплив, прагнучи досягти бажаної дії чи реакції від індивіда, не завжди корисної для особистості.

Крім того, наголосимо на тому, що найбільш важливими об'єктами інформаційно-психологічної безпеки в сучасних умовах є індивідуальна, групова і масова свідомість. Для особистості головними системотворними рисами є цілісність (тенденція до стійкості) та розвиток (тенденція до зміни) [7]. Унаслідок руйнування або перекручування цих рис особистість припиняє своє існування як соціальний суб'єкт. Це означає, що будь-якої інформаційно-психологічний вплив на особистість має оцінюватись із позиції збереження чи руйнування її як цілісного, адже він може істотно змінювати індивідуальну, масову свідомість та поведінку великих соціальних груп. Так, у кожній соціальній групі функціонують соціально-регулятивні механізми: групова свідомість, менталітет, традиції та звичаї тощо. Найпотужнішим є групова свідомість (етнічна, національна, релігійна), що є системою спільних ціннісних орієнтацій, ідеалів, емоційних переваг та інших стереотипних елементів свідомості, які часто переходять у сферу групової підсвідомості. Ці групові чинники потужно впливають на формування унікальних особистостей – типових представників конкретної групи, які є активними носіями конкретних групових стереотипів, зразків поведінки. Через них здійснюється найпотужніший інформаційно-психологічний вплив, адже через цих типових представників найлегше вплинути на суспільну свідомість цілої групи, класу.

Сучасні ж умови розвитку сьогоденного суспільства демонструють активне впровадження та використання новітніх технологій інформаційно-психологічного впливу. Найчастіше простежується використання методу централізованого впливу, зокрема, метод інформаційного управління на різні верстви населення. Новітні інформаційно-психологічні технології, способи та форми впливу частіше використовуються не лише в період військових операцій, а у повсякденному житті. Вони активно застосовуються товаровиробниками, рекламодавцями, виробниками засобів масової інформації, продавцями, менеджерами тощо. Ступінь

впливу залежить від самого змісту (а саме конкретності, складності, соціальної значимості), якості та кількості інформації та психічного стану індивіда, що характеризується наявністю високого автоматизму відповідної реакції. Страх, апатія, пригніченість сприяють неусвідомленому та некритичному сприйняттю інформації [11]. Пропаганда порнографії, жорстокості, насильства, негативного сприйняття дійсності через канали впливу на свідомість, наприклад, в ЗМІ, в комп'ютерних іграх тощо, на підставі яких приймаються нові рішення, виникає несвідоме бажання більшості верств населення повторювати та наслідувати побачену деструктивну схему поведінки. У результаті формуються та закріплюються руйнівні стереотипи поведінки, звички та спосіб життя, що зменшує силу гранично-допустимих норм поведінки, морально-етичних та правових заборон, знецінює духовно-ціннісні установки, інститут сім'ї та родинну культуру взагалі. Це, у свою чергу, призводить до збільшення правопорушень, всюдозволеності, розбещеності, масовості розлучень, вбивств, суїцидів, зґвалтувань та іншої деструктивної та руйнівної поведінки людей у соціумі. Це може призвести навіть до хаосу та анархічних проявів. Адже найцінніші сфери людського буття, такі як сімейно-моральні стосунки (стосунки чоловік-жінка, батьки-діти-онуки, друзі-родичі) абсолютно знецінюються засобами масової маніпуляції. Простежується збільшення культу сексу, а культ жінки-Берегині втрачає свою цінність. А це якраз основа основ людського існування: жінка-мати-дружина-дочка. Адже «мати» дає початок життя, «дружина» створює сімейний затишок і комфорт, «дочка» є відображенням та продовженням роду та сімейних традицій. Особливо культ жінки споконвіків був розвинений у нас, в Україні. Тому сучасна руйнівна інформаційно-технічна пропаганда створює супротив у психіці людини у її генетичній пам'яті, що у свою чергу розбалансовує, дестабілізує особистість. Людина втрачає своє Я, не розуміє свою життєву місію, не уміє поставити ціль, розробити чіткий план реалізації та досягнення запланованого і навіть не вміє мріяти. Це надзвичайно шкодить і навіть знищує здоров'я індивіда: простежуємо тенденцію до збільшення масовості психосоматичних хвороб, депресій, психічних вад, аутизму, гіперактивності, травм та розладів серед населення України і світу загалом.

Особливо такий нищівний вплив чиниться на підростаюче покоління, у якого ще не сформована стійка інформаційно-психологічна позиція та вміння забезпечити себе від такого роду впливів. Це уже в корені спотворює нормальний розвиток особистості та зменшує можливість створення здорової та щасливої сім'ї та міжособистісних стосунків у майбутньому. Тому вкрай важливо звернути увагу на механізми інформаційно-психологічного впливу на поведінку людини та суспільства загалом. Оволодіння цими механізмами подвоює відповідальність особи і перед собою, і перед соціумом, оскільки людина є

невід'ємною частиною суспільства, завдяки якій воно взагалі існує та функціонує.

Такі механізми демонструють функціональну структуру цього явища, що дає можливість краще дослідити зазначене поняття. Отож, вищеописаний механізм впливає на поведінку не лише особистості, а й на рівень прийняття рішень на будь-якому рівні суспільних і державних структур у будь-якій сфері діяльності.

Науковці виокремлюють вербальний та невербальний механізми інформаційного впливу [1]. Так, в основі вербального лежать закономірності усвідомленого сприйняття змісту інформації. Він відбиває загальні закономірності інформаційних процесів у соціальному середовищі. Спочатку у людини формуються певний спосіб мислення, світогляд, система цінностей та інтересів, тоді відбувається процес їхнього збагачення та розвиток у якийсь конкретний бік, у результаті утворюється певний морально-семантичний фільтр, і нарешті, після отримання уже нової інформації відбувається аналіз та абсорбція із допомогою вищезгаданого фільтру, і в результаті цього процесу формуються нові вчинки, поведінка індивіда відповідно до певної ситуації. Самі орієнтації та усталеність фільтру впливають на той чи інший кінцевий результат. Якісні та змістовні характеристики такого фільтру залежать від ідеологічної пропаганди, релігії, філософських учень, національно-етнічних показників, системи освіти, історичних факторів, а також засобів масової інформації [3]. Найбільший вплив мають останні, зокрема радіо, телебачення, періодика, Інтернет, хмарні технології, соціальні мережі та інші. Стійкий «фільтр», інформаційно-психологічна позиція, здатність до прийняття адекватного рішення особистістю, конкретні ситуація, час, обставини та типова поведінка людини, якість інформування, що залежить від своєчасності, повноти, всебічності та достовірності, є провідними факторами адекватної поведінки індивіда. Однак, слід зазначити, що існує ряд чинників власне вербального інформаційно-психологічного впливу, які можуть кардинально видозмінювати сформований у людини механізм прийняття адекватного рішення, а відтак поведінки з метою управління прийняттям рішень на користь зміни поведінки адресантом, корисної для адресата такого інформаційного управління. До них належить продумана цілеспрямована правдоподібна дезінформація, навмисно спотворена інформація, вибірково неповна інформація. Так, людина навіть за наявності стійкого та міцного фільтру може приймати рішення, отже і діяти відповідно до адекватного змісту інформації, при цьому її поведінка буде неадекватною реальній ситуації. Тож ці чинники можуть коригувати не лише рішення та саму поведінку, а й саме ядро морально-семантичного фільтру, цим самим видозмінюючи і навіть спотворюючи сам процес розвитку індивіда та становлення його як особистості та професіонала, повноцінного та корисного члена для усього суспільства. Нижче наведемо структурно-функціональну модель вищеописаного механізму вер-

бального інформаційно-психологічного впливу (див. Рис. 1).

Щодо механізму невербального інформаційно-психологічного впливу, то в його основі лежить підсвідоме сприйняття людиною інформації. Чим тонша психічна організація людини, тим емоційно вразливіша вона до неконтрольованого людиною інформаційного впливу: специфічні штучні шеплення; підшкірне вживлення; чипізація; гіпноз; застосування нових спеціальних засобів маніпулювання суспільною свідомістю через звук, колір, запах, малюнок, тощо; деструктивний вплив на психіку людини природних комплексів, антропогенних зон, генераторів фізичних полів, випромінювання та інший інформаційно-енергетичний та психофізичний вплив з метою програмування дій та поведінки людини для створення «потрібних» подій та маніпулюванням громадською свідомістю [3]. Сучасні дослідники активно вивчають питання глибинного проникнення у підсвідомість та механізми саморегуляції індивіда. Існує сучасна концепція системи польової саморегуляції, в якій людина розглядається як інформаційно-енергетична система, а її підсвідомість ототожнюється із біополем. При цьому вплив на будь-яку структуру біополя людини є впливом на підсвідомість та усі системи фізіологічної і психічної саморегуляції. Якісний рівень біополевої оболонки полягає в її цілісності, яка на рівні здоров'я загалом ототожнюється із поняттям «імунітет» [6]. Тож питання вивчення покращення фізичного та психічного імунітету людини як структурного елементу здоров'я особистості полягає у дослідженні цілісності та безпеки підсвідомості людини щодо різноманітних інформаційних та біоенергетичних впливів. Використовуючи спеціальні інформаційно-технічні засоби, експериментують із силою такого невербального впливу. Ця концепція певною мірою розкриває зміст механізму невербального впливу на індивіда. Проте, слід зазначити, що ці механізми ще недостатньо досліджені, а відкритий доступ та неконтрольоване використання таких технологій уже априорі завдає шкоди здоров'ю та життю людини. Залучення широкого спектру методів інформаційно-енергетичного та психофізіологічного впливу ще недостатньо дослідженої сфери повинно бути максимально обережним, поступовим та контрольованим, особливо при застосуванні на свідомість та підсвідомість соціальних груп. Адже використання таких засобів може спричинити масовість неконтрольованих маніпулювань із соціумом, що негативно може впливати і, навіть, руйнувати психічне, і як наслідок, фізичне здоров'я людини та спотворювати розвиток суспільства в цілому. Відтак, це дає можливість легко вести інформаційні війни та негативні сторонні інтервенції на саму державу, руйнуючи її цілісність та національну ідентичність народу, оскільки такі впливи можуть призводити до відхилення від норм поведінки, до зростання ризикованих соціальних та особистісних ситуацій, значних порушень психічного та фізичного здоров'я. Вони впливають на такі аспекти розвитку особистості: систему індивідуальних, вибіркових, свідомих ставлень особистості до інформації та життя в цілому; цілісність особистості загалом.

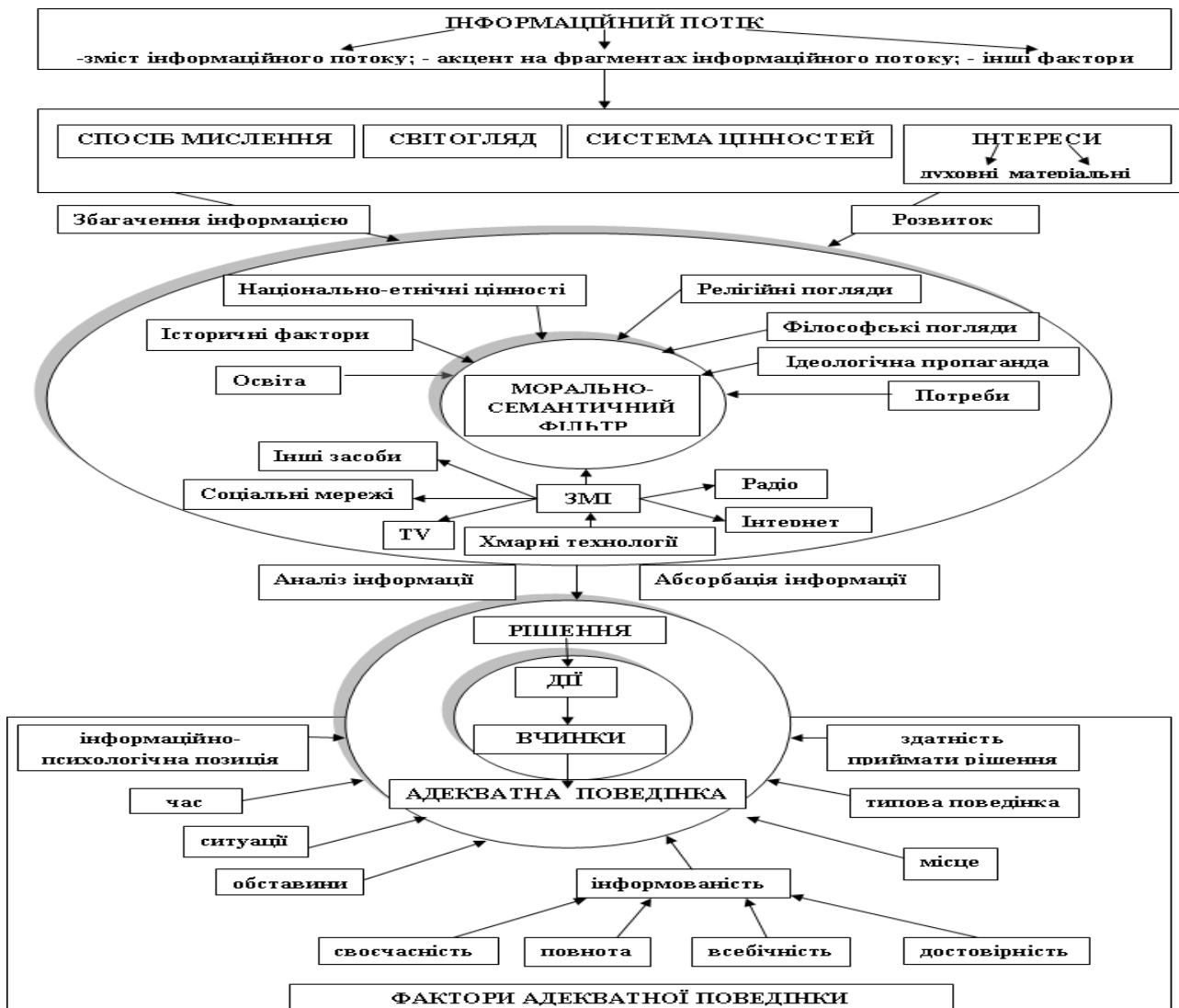

Рис. 1. Структурно-функціональна модель механізму вербального інформаційно-психологічного впливу на особистість

Крім того, у людини простежуються наступні ознаки [1; 9]: штучне стимулювання та збудливість нервової системи (перезбудження, роздратованість, плаксивість, стреси, неспокійний сон); зростання психічних розладів та захворювань; соціальна особистісна дезадаптація; проблеми з фізичним здоров'ям, зокрема порушення зору, осанки, дефіцит рухів, функціональні серцеві зміни, аденоїди I ступеня, дисгармонія мозкових ритмів, часта хворобливість, радіаційне опромінення, виникнення невиліковних хвороб (наприклад, раку, цукрового діабету), відставання у фізичному, інтелектуальному, емоційному, мовленнєвому розвитку загалом.

Вивчаючи питання інформаційно-психологічного впливу на свідомість, психіку, вчинки, науковці виокремлюють наступні джерела впливу: ЗМІ; спеціальні засоби інформаційно-пропагандистської спрямованості; глобальні комп'ютерні мережі; програмні засоби швидкого поширення в мережах інформаційних і пропагандистських матеріалів; засоби та технології нелегальної модифікації інформаційного середовища, на основі чого

опісля приймаються рішення особою; засоби створення віртуальної реальності; чутки, міфи, легенди; засоби підпорогового семантичного впливу; засоби генерування акустичних та електромагнітних полів [6].

Отже, негативний інформаційно-психологічний вплив протягом тривалого терміну поступово формує таку морально-психологічну атмосферу, що провокує зростання психічних захворювань у соціумі загалом і руйнування психіки конкретної людини зокрема.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Оскільки впровадження дедалі нових інформаційних технологій створює у людини ситуації постійного стресу, це є причиною багатьох психічних хвороб. Тому важливо зрозуміти механізми інформаційно-психологічного впливу та психологічні технології з метою забезпечення безпеки здоров'я особистості та соціуму. Описаний у запропонованій моделі механізм вербального та невербального інформаційно-психологічного впливу демонструє основні аспекти цих процесів, що дає змогу сформулювати

ефективні психотехнології захисту та збереження безпеки здоров'я людини і суспільства у подальшому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архипова Є. О. Інформаційна безпека: соціально-філософський вимір: дис. ... кандидата філософ. наук : 09.00.03 / Є. О. Архипова. – К.: Нац. Техн. Ун-тет України «Київський політехнічний інститут», 2012. – 199 с.
2. Вірна Ж. П. Психологія професійної безпеки: технології конструктивного самозбереження особистості: кол. моногр. / Ж. П. Вірна, Х. Хворост, та ін.; за заг. ред. Ж. Вірної. – Луцьк: Вежа-Друк, 2015. – 588 с.
3. Грачев Г. В. Манипулирование личностью: Организация, способы и технологии информационно-психологического воздействия / Г. В. Грачев, И. К. Мельник. Издание второе, исправленное и дополненное. – М.: Алгоритм, 2002. – 228 с.
4. Ліщинська О. А. Культурна психічна залежність особистості: передумови, чинники, механізми: монографія / О. А. Ліщинська. – К.: Легко інк, 2008. – 266 с.
5. Магда Є. В. Гібридна війна: вижити і перемогти / Є. В. Магда. – Харків: Віват, 2015. – 302 с.
6. Петрик В. М. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти): підруч. / В. М. Петрик, В. В. Остроухов, М. М. Присяжнюк та ін. – К.: КНТ, 2010. – 771 с.

REFERENCES

1. Arkhivova, Ye. O. (2012). *Informatsiina bezpeka: sotsialno-filosofskii vymir* [Information security: social and philosophical dimension]. *Candidate's thesis*. Kyiv: NTUU "Kyivskii politechnichniy institut" [in Ukrainian].
2. Virna, Zh. P. & Khvorost, Kh. et al. (2015). *Psychologhiia profesiinnoi bezpeky: tekhnologii konstruktivnoho samozberzhennia osobystosti* [Psychology of professional safety: technologies for constructive self identity]. Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].
3. Grachev, G. V. & Melnyk, I. K. (2002). *Manipulirovanie lichnosti: Organizatsiia, sposoby i tekhnologii informatsyonno-psikhologicheskogo vozdeistviia* [Manipulating a person: organization, ways and technologies of informational and psychological influence]. Moscow: Algoritm [in Russian].
4. Lischynska, O. A. (2008). *Kyltova psykhična zalezhnist osobystosti: peredumovy, tsynnyky, mekhanizmy* [Cult psychological dependence of an individual: background, factors and mechanisms]. Kyiv: Lehko inc. [in Ukrainian].
5. Magda, Ye. V. (2015). *Hibrydna viina: vyzhyty i peremohty* [Hybrid War: survive and win]. Kharkiv: Vivat [in Ukrainian].
6. Petryk, V. M., Ostroukhov, V. V., Prisyazhnyuk, M. M. et al. (2010). *Informatsiina bezpeka (sotsialno-pravovi aspekty)* [Information security (social and legal aspects)]. Kyiv: KNT [in Ukrainian].
7. Petryk, V. M., Ostroukhov, V. V., Shtokvysh, A. A. et al. (2008). *Informatsionno-psikhologicheskaya bezopasnost v epokhu globalizatsii* [Information and psy-

Крім того, вивчення цього питання ще й із позиції гендеру та психофізіології, психосоматики вбачаємо перспективою наших подальших досліджень.

7. Петрик В. М. Информационно-психологическая безопасность в эпоху глобализации: учеб. пособ. / В. М. Петрик, В. В. Остроухов, А. А. Штоквиш и др.; под ред. В. В. Остроухова. – К.: КНТ, 2008. – 544 с.
8. Петрик В. М. Соціально-правові основи інформаційної безпеки: навч. посіб. / В. М. Петрик, А. М. Кузьменко, В. В. Остроухов та ін.; за ред. В. В. Остроухова. – К.: Росава, 2007. – 496 с.
9. Хворост Х. Ю. Психологічні засади інформаційної позиції особистості [Текст]: монографія / Х. Ю. Хворост. – Луцьк: Вежа-Друк, 2016. – 168 с.
10. Шишкіна Х. Ю. Психологічний вплив емоційно-естетичної інформації на особистість читача / Х. Ю. Шишкіна, Д. С. Засекіна // Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології // Матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (18 трав. 2015 р.). – Луцьк: Вежа-Друк, 2015. – С. 34-37.
11. Шлапаченко В. М. Дезінформація як спосіб інформаційно-психологічного впливу / В. М. Шлапаченко // Методи, засоби та заходи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки людини, суспільства, держави. – 2013. – №2 (12). – С. 79-86.

chological security in the era of globalization]. Ostroukhov, V. V. (Ed.). Kyiv: KNT [in Russian].

8. Petryk, V. M., Kyzmenko, A. M., Ostroukhov, V. V. et al. (2007). *Sotsialno-pravovi osnovy informatsiinoi bezpeky* [Social and Legal Principles of Information Security]. Ostroukhov, V. V. (Ed.). Kyiv: Rosava [in Ukrainian].
9. Khvorost, Kh. Yu. (2016). *Psikhologichni zasady informatsiinoi pozytsii osobystosti* [Psychological principles of the individual's information ground]. Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].
10. Shyshkina, Kh. Yu. & Zasyekina, D. S. (2015). *Psikhologichni vplyv emotsiino-estetychnoi informatsii na osobystist chytacha* [The psychological impact of emotional and aesthetic information on the reader's identity]. *Osobystist i suspilstvo: metodologii ta praktika suchasnoi psukhologii – The individual and society: methodology and practice of modern psychology: Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Internet-Conference*. (pp. 34 – 37). Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].
11. Shlapachenko, V. M. (2013). *Dezinformatsiia yak sposib informatsiino-psykhnologichnogo vplyvu* [Misinformation as a means of information and psychological impact]. *Metody, zasoby ta zakhody zabezpechennia informatsiino-psykhnologichnoi bezpeky ludyny, suspilstva, derzhavy – Methods, means and measures providing information and psychological security of person, society and state*. (Vols. 2 (12)), (pp. 79-86). [in Ukrainian].

Кристина Юрьевна Хворост,
кандидат психологических наук, доцент кафедры
практической психологии и безопасности жизнедеятельности,
Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки,
ул. Потапова, 9, г. Луцк, Украина

ИНФОРМАЦИОННО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ В РАЗРЕЗЕ БЕЗОПАСНОСТИ ЗДОРОВЬЯ

Статья посвящена изучению роли информационно-психологического воздействия на организм и здоровье человека как мощного фактора современной информационной технологии общества, который имеет глубокое и сильное влияние на безопасность здоровья человека. Цель статьи состоит в теоретическом изучении и обосновании основных принципов и механизмов информационно-психологического воздействия и его последствий при сохранении целостности здоровья личности. Метод моделирования показал, что основополагающим аспектом регулирования психического, физического и социального здоровья человека и сохранения здоровья на социальном, культурном и национальном уровнях является способность создавать адекватное поведение при получении информации. В зависимости от специфики конкретного вида информационно-психологического воздействия, индивидуальных особенностей и предыдущего опыта обработки информации, человек может влиять и регулировать свое здоровье и укреплять свою собственную безопасность. Установлено, что два основных вида информационно-психологического воздействия имеют основополагающее значение в формировании индивидуальной безопасности в области здоровья. В основе этих воздействий лежат морально-смысловой фильтр и подсознательное восприятие информации. Среди всей информации человек фокусируется на конкретных фрагментах информационного потока. Особенности способа мышления, мировоззрение, система ценностей, духовные, материальные интересы влияют на процесс обогащения информацией, развитие морально-семантического фильтра. В то же время, национальные и этические ценности, исторические факторы, образование, религиозные и философские взгляды, идеологическая пропаганда, потребности, средства массовой информации активно участвуют в процессе обогащения этого фильтра. Соответственно, человек формулирует конкретные решения в отношении полученной информации в процессе анализа информации и ее усвоения через этот фильтр. В связи с этим они превращаются в действия и поступки. В результате уровень сформированности адекватного поведения зависит от ряда специфических факторов: степень информационно-психологического отношения, способность принятия решений, типичное поведение и т.д. Кроме того, выявлено, что специфика психологической организации человека влияет на его устойчивость к неконтролируемому влиянию невербальной информации.

Ключевые слова: информация, безопасность здоровья, информационно-психологическое воздействие, угрозы, идентичность здоровья.

Khrystyna Khvorost,
PhD (Candidate of Psychological Sciences), associate professor,
Department of Applied Psychology, Health and Safety,
Lesya Ukrainka Eastern European National University,
9, Potapova Str., Lutsk, Ukraine

INFORMATION AND PSYCHOLOGICAL IMPACT IN TERMS OF HEALTH SECURITY

The article deals with the role of information and psychological impact on human's organism and health, which is considered to be a powerful factor of modern information technology having strong influence on human health security. The study is aimed at investigating the dependence of information and psychological impact mechanisms and individual health, which directly can change state of human health security. The method of modelling has shown that a fundamental aspect of controlling mental, physical and social health and health preservation at social, cultural and national levels is the ability to establish adequate behaviour while receiving the information. Depending on the particular kind of information and psychological impact specificity, individual traits and previous information experience processing, a person can influence and regulate his/her health and strengthen his/ her own security. It has been determined that two main kinds of information and psychological impact are of the key importance in the formation of individual health security. These kinds of impact are based on the moral and semantic filter and unconscious perception of information. Among all stream of data an individual focuses only on its specific fragments. Way of thinking, worldview, values, spiritual, material interests influence the process of information enrichment, development of moral and semantic filter. At the same time, the enrichment of this filter involves national and ethical values, historical factors, education, religious and philosophical views, ideological propaganda, needs, mass media. A person makes specific decisions concerning the received information when analysing data absorbing it through the filter, which then are turned into actions and deeds. As a result, the level of adequate behaviour formation depends on some specific factors like degree of information and psy-

chological attitude, decision making ability, typical behaviour, etc. In addition, it has been revealed that the specificity of human psyche influences his/her resistance to uncontrolled non-verbal information impact.

Keywords: information, health security, information and psychological impact, threats, health identity.

Подано до редакції 01.03.2016
